LAUSUNTO

Asia: U 29/2026 vp Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle komission ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston päätökseksi päätöksen (EU) 2015/1814 muuttamisesta markkinavakausvarannossa olevien päästöoikeuksien mitätöinnin lopettamiseksi. Ympäristövaliokunta 20.5.2026.

Suomen ilmastopaneeli
Lassi Ahlvik

https://valtioneuvosto.fi/delegate/file/229875

TAUSTAA

Päästökauppaa vaivasi vuodesta 2009 lähtien päästöoikeuksien liiallinen määrä suhteessa päästöihin, jotka laskivat finanssikriisin, päällekkäisen ohjauksen ja kansainvälisten ilmastoyksiköiden laajan käytön vuoksi. Yrityksille kertyi suuri määrä talletettuja päästöoikeuksia, ja päästöoikeuden hinta pysyi pitkään hyvin matalana.

Ratkaisuksi tähän sovittiin markkinavakausvarannon luomisesta vuonna 2015. Sen idea on yksinkertainen: jos markkinoilla on paljon päästöoikeuksia, EU huutokauppaa vuosittain vähemmän uusia oikeuksia kiertoon ja loput siirretään väliaikaiseen reserviin, josta ne lopulta palautuvat markkinoille yritysten käytettäväksi. Varannon luominen ei kuitenkaan tuottanut toivottua vaikutusta, koska se vain siirsi oikeuksia ajallisesti eteenpäin, mutta ei muuttanut päästöoikeuksien kokonaismäärää eli päästökattoa. Vuoden 2018 uudistuksessa markkinavakausvarantoa vahvistettiin siten, että varantoon siirrettyjä päästöoikeuksia alettiin pysyvästi mitätöidä. Tämä muutos efektiivisesti kiristi päästökauppaa ja alensi päästökattoa. Muutoksella oli toivottu vaikutus: päästöoikeuden hinta nousi toivotusti, ja oikeuksien ylijäämä saatiin hallintaan.

Komission nyt tekemä ehdotus mitätöinnin lopettamisesta merkitsisi paluuta kohti markkinavakausvarannon alkuperäistä, heikompaa toimintalogiikkaa: Päästöoikeuksia ei enää poistettaisi pysyvästi, vaan niitä säilytettäisiin myöhempää markkinoille palauttamista varten. Ehdotus heikentäisi siten sitä mekanismia, joka on ollut keskeinen päästökaupan uskottavuuden vahvistamisessa.

SUOMEN ILMASTOPANEELIN NÄKEMYKSET

Ehdotettu mitätöinnin lopettaminen kasvattaa voimassa olevien päästöoikeuksien määrää ja lisää yksiselitteisesti järjestelmän päästöjä sekä lyhyellä että pitkällä aikavälillä. Päästöoikeuksien mitätöinti on ollut keskeinen keino poistaa markkinoille kertynyttä ylijäämää pysyvästi, ja siten kiristää päästökaupan kattoa.

Ilmastopaneelin aiemmin julkaiseman mallinnuksen mukaan (Ahlvik ym. 2026[1]) ilman komission ehdottamaa muutosta vuosina 2027–2050 kumottaisiin n. 1,7 $GtCO_2$ päästöoikeuksia. Arvio vastaa noin neljännestä

[1] Ahlvik, L., Haavisto, J., Koponen, K., Korhonen, S., Kulovesi, K., Kankare, V., Mähönen, M., Eskelinen, S. (2026). Suomi ja Euroopan unionin ilmastopolitiikka 2030-luvulla. Suomen ilmastopaneelin raportti 2/2026. https://ilmastopaneeli.fi/hae-julkaisuja/suomi-ja-euroopan-unionin-ilmastopolitiikka-2030-luvulla/

kaikista kyseisellä ajanjaksolla jaettavista päästöoikeuksista. Tämä on arvio päästöoikeuksien mitätöinnin lopettamisen päästöjä lisäävästä vaikutuksesta, jos päästökauppa jatkuisi muuten nykyisten sääntöjen mukaisesti. Vaikka arvioon liittyy epävarmuutta ja mallinnukseen liittyviä oletuksia, antaa se kuvan vaikutuksen suunnasta ja suuruusluokasta.

Päästöoikeuden hinnan lasku ei alkanut vasta komission markkinavakausvarantoa koskevasta ehdotuksesta, vaan jo aiemmin, kun markkinoilla alettiin hinnoitella poliittista riskiä EU:n päästökaupan heikentämisestä, päästöoikeuksien tarjonnan lisäämisestä tai jopa järjestelmän osittaisesta keskeyttämisestä. Komission ehdotus mitätöinnin lopettamisesta ei aiheuttanut uutta hintareaktiota, mikä viittaa siihen, että ehdotus oli pitkälti markkinoiden odotusten mukainen.

Päästöoikeuksien mitätöinti on ollut keskeinen osa markkinavakausvarannon yleisiä toimintaperiaatteita. Sen lopettamista voidaan mahdollisesti perustella poliittisella kompromissilla järjestelmän säilyttämiseksi, mutta muutoksen päästöjä lisäävää vaikutusta ei pidä vähätellä.